

PREPORUKE UN KOMITETA ZA PRAVA DJETETA NAKON PODNOŠENJA PRVOG
IZVJEŠTAJA O IMPLEMENTACIJI KONVENCIJE
O PRAVIMA DJETETA U BIH

Rezerva na član 9 Konvencije	U skladu sa Bečkom deklaracijom i Programom akcije iz 1993. godine, komitet preporučuje da se povuče rezerva u vezi sa članom 9(1) Konvencije.
Jedinstvena primjena Konvencije u cijeloj zemlji	Obezbijediti jedinstvenu primjenu načela i odredbi Konvencije u cijeloj zemlji i ubrzati proces usvajanja zakona koji se trenutno nalaze u fazi provjere.
Akcioni plan za djecu	Preporučuje da se efikasno implementira Državni plan akcije za djecu i trebaju da uzmu u obzir Deklaraciju i Akcioni plan „Svijet prilagođen djeci. Država treba da poduzme sve neophodne mjere za efikasno funkcionisanje Vijeća za djecu i da razmotri mogućnost uključivanja NVO u rad Vijeća.
Vijeće za djecu BiH	Preporučuje Državi da nastavi jačati i podržavati Vijeće za djecu ljudskim i finansijskim resursima, kako bi Vijeće koordinisalo sveobuhvatnu i jedinstvenu implementaciju svih politika na teritoriji cijele zemlje.
Ombudsmeni za djecu	Preporučuju Državi da pruži podršku kancelarijama ombudsmena u poduzimanju kampanja za podizanje javne svijesti koja će biti usmjerena na roditelje i djecu u nastojanju da im se pruže informacije o postojanju i funkcionisanju odjeljenja za prava djeteta u okviru kancelarija ombudsmena.
Minimum socijalne i zdravstvene zaštite svoj djeci u čitavoj BiH	Preporučuje se državi da uskladi izdatke za zaštitu dječjih prava u entitetima kako bi se zagarantovao minimum socijalne i zdravstvene zaštite za svu djecu u zemlji.
Popis stanovništva i baze podataka o djeci	Preporučuje se da Država što hitnije izvrši popis stanovništva i razvije koordinisani sistem za prikupljanje podataka koji bi trebao da pokrije svu djecu mlađu od 18 godina i raščlani te podatke po grupama djece kojima je potrebna posebna zaštita. Potrebno je izraditi pokazatelje za efikasno praćenje i evaluaciju napretka u implementaciji Konvencije, kao i za procjenu uticaja politika koje se tiču djece.
Saradnja sa NVO sektorom	Preporučuje Državi da poveća stepen saradnje sa nevladinim sektorom i sa drugim sektorima civilnog društva koji rade sa djecom i za djecu , te uspostavi trajni kanal za komunikaciju kako bi se ta saradnja olakšala.
Informisanje javnosti i senzitivizacija o pravima djeteta	Preporučuje da se povećaju naponi u oblasti informisanja javnosti o Konvenciji i da poveća svijest o njezinim načelima i odredbama, naročito među djecom i roditeljima.
Edukacija o pravima djeteta	Preporučuje se Državi da ojača napore u obezbijedivanju adekvatne i sistematske obuke i/ili senzitivizacije u vezi sa pravima djeteta profesionalnih grupa koje rade sa djecom i za djecu, naročito onih koji se staraju da se zakoni dosljedno primjenjuju, kao i članova parlamenata, sudija, pravnika, zdravstvenog osoblja, nastavnika, školske uprave te drugih relevantnih aktera.
Diskriminacija djece sa onesposobljenjem, Roma i manjina	Preporučuje se Državi da ojača svoje administrativne i sudske mjere u cilju sprečavanja i otklanjanja de facto diskriminacije djece, naročito djece sa onesposobljenjem, romske djece i djece koja pripadaju etničkim i/ili vjerskim manjinama ili su druge nacionalnosti. Država se podstiče da u konsultacijama sa medijima izradi kodeks ponašanja koji bi pomogao da se otklone stereotipi i stigmatizacija manjinskih i/ili etničkih grupa u medijima.
Rasizam, rasna diskriminacija,	Od Države se zahtijeva da u sledećem periodičnom izvještaju da i specifične informacije o mjerama i programima koji su poduzeti u skladu sa Deklaracijom i

ksenofobija	Programom akcije usvojenim na Svjetskoj konferenciji protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i ostalih srodnih netrpeljivosti.
Najbolji interes djeteta	Preporučuje Državi da ojača napore kako bi se opšte načelo najboljih interesa djeteta bilo shvaćeno te na odgovarajući način ugrađeno i implementirano u sve zakonske odredbe, sudske i administrativne odluke te projekte, programe i usluge koje utiču na djecu.
Participacija	Da Država uloži dodatne napore kako bi dječje mišljenje počelo da se poštuje u praksi. Potrebno je staviti naročit naglasak na pravo svakog djeteta da učestvuje u porodici, školi, drugim institucijama i tijelima, kao i društvu u cjelini, a posebnu pažnju potrebno je posvetiti ugroženim i manjinskim grupama. Ovo pravo treba ugraditi u sve zakone, sudske i administrativne odluke, politike i programe koji se odnose na djecu.
Upis u matične knjige rođenih	Zahtijeva od Države kao prioritetnu aktivnost uspostavu sistema koji će obezbijediti upis u MKR sve djece koja se rode na njezinoj teritoriji, bez obzira na nacionalnost ili status roditelja, kao i sve djece koja su rođena u inostranstvu a čiji su roditelji državljani BiH. Poduzeti konkretni korake kako bi se obezbijedio upis romske djece u MKR.
Pravo na privatnost	Da država preduzme sve moguće mjere kako bi se zagarantovali uslovi za poštivanje prava djeteta na privatnost.
Porodično okruženje i alternativna briga	
Centri za socijalni rad	Da Država obezbijedi CSR ljudske i finansijske resurse i sistematičnu obuku osoblja, kao i druge mjere da se osigura kvalitet, efikasnost i transparentnost svih aktivnosti ovih institucija.
Usvajanje	Uskladiti nacionalne procedure za usvajanje djece sa članom 21 Konvencije, te razmotri mogućnost potpisivanja Haške konvencije o zaštiti djece i saradnji u oblasti međudržavnog usvajanja iz 1993. Nalaže se državi da u sledećem izvještaju dostavi razvrstane podatke o djeci koja su uključena u u proces domaćeg ili međudržavnog usvajanja.
Djeca bez roditeljskog staranja	Preporučuje se Državi da djecu bez roditeljskog staranja smješta u institucije samo u krajnjoj nuždi, tj. Samo kada to preporuče stručnjaci i kada je to u najboljem interesu djeteta.. Preporučuje se vršenje periodične provjere smještaja. Preporučuje se izrada kvalitetnih standarda za hraniteljstvo i da se u znatnoj mjeri smanji vrijeme koje djeca provode u institucijama. Preporučuje se da Država izdvaja dovoljna sredstva za ispravno funkcionisanje i monitoring starateljskih institucija i hraniteljskog smještaja.
Nasilje, zlostreba, zanemarivanje i zlostavljanje	U svjetlu čl. 19 Konvencije, Komitet preporučuje Državi: <ul style="list-style-type: none"> - da se novi Zakon o porodici i Zakon o zaštiti od porodičnog nasilja što prije usvoje i implementiraju u oba entiteta - izraditi sveobuhvatnu studiju o nasilju nad djecom, naročito o seksualnom zlostavljanju djece, kako bi se procijenili obim, uzroci i raširenost i priroda tog fenomena. - izričito zabraniti fizičko kažnjavanje djece u porodici i u institucijama - uključivanjem djece ojačati kampanju podizanja svijesti i edukacije sa ciljem sprečavanja i eliminacije nasilja nad djecom i promocije pozitivnih, nenasilnih oblika discipline i poštivanja dječjeg mišljenja, istovremeno radeći na podizanju svijesti o negativnim posljedicama fizičkog kažnjavanja - evaluira rad postojećih struktura i obezbijedi obuka stručnog osoblja koje je uključeno u ovu vrstu slučajeva

	<p>- ojača mjere kojima bi se podstaklo prijavljivanje slučajeva nasilja nad djecom te da ojača mjere za krivično gonjenje počinitelaca takvih djela</p> <p>Obezbijedi staranje te puni fizički i psihološki oporavak i reintegraciju djece koja su bila <u>rtve</u> nasilja.</p>
Osnovna zdravstvena i socijalna zaštita	
Djeca sa različitim vrstama onesposobljen	<p>Da država uloži napore i nastavi sa:</p> <p>vrši provjeru postojećih politika i praksi koje se tiču djece sa onesposobljenjem, posvećujući dužnu pažnju Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti za lica sa</p>
ja	<p>onesposobljenjem i preporukama Komiteta na dan opšte diskusije o Djeci sa onesposobljenjem.</p> <p>Detektuje onesposobljene u okviru obrazovnog sistema i obezbijedi bolju evaluaciju sveukupnih potreba učenika sa onesposobljenjem</p> <p>Poduzme konkretne i specifične mjere koje će djeci sa onesposobljenjem omogućiti da u najvećoj mogućoj mjeri koriste svoje pravo na obrazovanje i koje će olakšati inkluziju ove djece u redovni obrazovni sistem, uključujući i strukovno obrazovanje,</p> <p>Da obezbijedi neophodne kadrove (defektolozi i ostala stručna lica za onesposobljenja) i finansijska sredstva, naročito na lokalnom nivou, kao i da promoviše i širi programe rehabilitacije u zajednici, uključujući i roditeljske grupe za samopomoć,</p> <p>Jača kampanja za podizanje svijesti kako bi se promijenili negativni stavovi javnosti prema licima sa onesposobljenjem</p>
Zdravstvena zaštita i pristup uslugama zdravstvene zaštite	<p>Da Država preduzme sve neophodne mjere kako bi se svojoj djeci obezbijedio jednak pristup i uravnotežen kvalitet zdravstvenih usluga, uz posvećivanje naročite pažnje djeci iz ugroženih grupa, naročito Romima.</p> <p>Da Država pojača napore u pravcu poboljšanja zdravstvenog stanja djece:</p> <ol style="list-style-type: none"> jačanjem napora za obezbjeđivanje dostupnosti osnovnih usluga jačanjem programa vakcinacije poboljšanjem nutritivnog statusa djece promovisanje isključivog dojenja tokom prvih 6 mjeseci života uz dodavanje ishrane nakon tog perioda
Zdravlje adolescenata	<p>Da Država pojača mjere za rješavanje problema povećane konzumacije alkohola i duvana među djecom, da poboljša programe za promociju zdravog načina života i da uspostavi usluge savjetovanja za mentalno i reproduktivno zdravlje namijenjene adolescentima.</p>
HIV/AIDS	<p>Da Država ojača napore u sprečavanju širenja HIV/AIDS-a imajući u vidu Opšti komentar br.3 o HIV/AIDS-a, i pravima djeteta i Međunarodne smjernice za HIV/AIDS i ljudska prava (E/CN.4/1997/37,</p> <p>Pokrene kampanje i programe za podizanje svijesti o HIV/AIDS-u među adolescentima, naročito među onim koji sopadaju u ugrožene grupe, kao i među širom populacijom, u cilju smanjenja diskriminacije djece koja su zaražena i pogođena HIV/AIDS-om,</p> <p>Zatraži dalju tehničku pomoć od UN-ovog Zajedničkog programa za HIV/AIDS, UNICEF A i dru.</p>
Standard života	<p>Da Država poduzme sve neophodne mjere za pružanje podrške i materijalne pomoći porodicama koje žive u oskudici, kao i da</p>
	<p>izradi programe namijenjene najsiriomašnjim porodicama kako bi se svojoj</p>

	djeci zagantovalo pravo na odgovarajući nivo životnog standarda.
Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti	
	<p>Da Država ojača napore u procesu usklađivanja zakona o obrazovanju i obezbijedi njihovu efikasnu i jedinstvenu primjenu u cijeloj zemlji,</p> <p>Da poduzme sve mjere za implementaciju čl- 28 i čl. 29 Konvencije, naročito kada su u pitanju djeca koja pripadaju najugroženijim grupama(manjinske grupe, koji žive u siromaštvu, djeca izbjeglice i povratnici, romska djece , djece sa onesposobljenjem itd.)</p> <p>Povećati efikasnost školovanja i smanjiti broj djece koja napuštaju školovanje;</p> <p>Obezbijediti dostupnost predškolskog obrazovanja za djecu i u ruralnim područjima;</p> <p>Povećati dostupnost strukovnog obrazovanja mladih u skladu sa potrebama tržišta rada;</p> <p>Uskladi obrazovni sistem u cijeloj zemlji i eliminišu pojave "dvije škole pod jednim krovom" i stvarati okruženje u kome će vladati tolerancija i razumijevanje; Da se djeci obezbijediti odgovarajuće prostore za odmor, slobodno vrijeme, igru, rekreaciju i kulturne aktivnosti.</p>
Specijalne mjere zaštite	
Izbjeglička i raseljena djeca	<p>Osigurati bezbjedan povratak izbjegle i raseljene djece i njihovih roditelja i da se stoje više moguće spriječe napadi na njih i njihovu imovinu,</p> <p>Zadovoljava i štiti prava izbjegle i raseljene djece, naročito u u cilju obezbjeđivanja odgovarajućih smještajnih kapaciteta te socijalne i profesionalne rehabilitacije njihovih roditelja, Uskladiti entitetske zakone sa državnim zakonima koji se tiču izbjeglica,</p> <p>Istražiti problem djece čiji roditelji traže azil, ili im je odobren privremeni ostanak ili imaju status izbjeglice u situaciji u kojoj ni roditelji ni dijete nemaju odgovarajuću dokumentaciju, te da im se omogući nesmetan pristup pravima koja su propisana za ovu kategoriju lica,</p>
Djeca u oružanim sukobima	<p>Da Država nastavi sa sprovođenjem kampanja za podizanje svijesti o minama, pokrene programe deminiranja kao stvar od prioritnog značaja i proširi psihološku i socijanu pomoć djeci koja su stradala od mina ili trpe duge posljedice oružanog sukoba.</p>
Ekonomska eksploatacija i Djeca koja žive na ulici	<p>Da Država poduzme sveobuhvatno istraživanje na nivou cijele države kojim bi se došlo do broja, sastava i karakteristika radne djece i djece koja žive i rade na ulici u cilju osmišljavanja i implementacije sveobuhvatnih strategija i politika za sprečavanje i eliminaciju ekonomske eksploatacije ove kategorije djece,</p> <p>Da se ovoj kategoriji djece obezbijedi odgovarajuća ishrana, odjeća, stambeni smještaj, zdravstvena zaštita i mogućnost za obrazovanje, uključujući i strukovno obrazovanje i edukaciju u oblasti životnih vještina, u cilju pružanja podrške njihovom punom razvoju,</p> <p>Da implementacija zakona bude u skladu sa čl. 32 CRC i Konvencijama 138 i 182 Međunarodne organizacije rada (ILO)</p>
Zloupotreba droga	<p>Preporučuje se Državi da poduzme studiju kojom bi se pažljivo analizirali uzroci i posljedice ove pojave te da iskoristi rezultate kako bi ojačala napore u pravcu sprečavanja korištenja nedozvoljenih droga i supstanci.</p>
Seksualno iskorištavanje i trgovina	<p>Da Država dodatno uloži napore da:</p> <p>osigura punu implemantaciju Neobaveznog protokola u sisteme krivičnog pravosuđa, kao i da identifikuje, spreči i eliminiše trgovinu djecom u seksualne i druge</p>

	<p>izrabljivačke svrhe provođenjem sveobuhvatne studija kojim bi se procijenila priroda i veličina problema i izdvajanjem dovoljnih sredstava za ovu oblast.</p> <p>Da pruži adekvatnu i sistematičnu obuku svim relevantnim profesionalnim grupama, naročito licima zaduženim za sprovođenje zakona,</p> <p>Pokrene kampanje za podizanje svijesti i prevenciju, koje će prvenstveno biti namijenjene djeci,</p> <p>Da sprovede temeljite, nezavisne i efikasne istrage u vezi sa navodnom uključenosti pripadnika policije u aktivnosti povezane sa trgovinom ljudi, te da se protiv njih, ukoliko se dokaže da su krivi, budu izrečene odgovarajuće krivične i /ili druge sankcije.</p>
Maloljetničko pravosuđe	<p>Preporučuje se Državi da:</p> <ul style="list-style-type: none"> -U potpunosti uskladi sistem maloljetničkog pravosuđa sa Konvencijom, naročito sa čl. 37,39 i 40, kao i sa ostalim standardima UN u oblasti maloljetničkog pravosuđa (Pekinška pravila; Rijadske smjernice, Pravila UN za zaštitu maloljetnih lica lišenih slobode i Bečke smjernice za aktivnosti koje se tiču djece u sistemu krivičnog pravosuđa, te preporuke Komiteta koje su proistekle sa opšte rasprave o maloljetničkom pravosuđu (CRC/C/46, PARAGRAF 203, 238) - Obezbjedi sistematičnu obuku sudija i savjeta za lica mlađa od 18 godina, - da lica mlađa od 18 godina budu lišena slobode samo u krajnjoj nuždi
	<p>i u što kraćem vremenskom periodu te da u slučaju zatvaranja budu odvojena od odraslih zatvorenika,</p> <p>Obezbjedi licima mladim od 18 godina koja su smještena u zatvore-uključujući i istražni zatvor- pun program obrazovnih aktivnosti (uključujući i fizičko vaspitanje), da unaprijedi uslove zadržavanja u pritvoru u skladu sa međunarodnim standardima,</p> <p>uspostaviti efikasnu zakonsku regulativu procesa odvratanja od delinkvencije kao stoje predviđeno članom 40 (3) CRC, - jasnije definisati uslove za nadzor maloljetnih pritvorenika kojeg određuje sudija za maloljetnike,</p> <p>razmotriti mogućnost izmjene trenutnih zatvorskih kazni koje se primjenjuju nad licima između 16 i 18 godine koja su počinila zločin, ukidanjem minimalne jednogodišnje i smanjenjem maksimalne desetogodišnje zatvorske kazne,</p> <p>U RS uspostaviti pravo na branioca od početka krivičnog postupka,</p>
Djeca koja pripadaju etničkim manjinama	<p>Preporučuju Državi da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obezbijedi efikasne mjere kako bi djeca pripadnici etničkih manjina u potpunosti uživala prava iz CRC, te da poduzme mjere na izgradnji pomirenja i povjerenja, što bi uključivalo pokretanje širokih kampanja za edukaciju i podizanje svijesti.